JUDICIA DE NOVISSIMIS PRUDENTIÆ CIVILIS SCRIPTORIBUS

Ex

PARNASSO

Cum

EUBULO THEOSDATO SARCK-
MASIO,

in ſeceſſu
ALBIPOLITANO
ingenuè communicata.

Vellejus II. XXXVI.3.
Virorum ùt magna admiratio, ita cenſura
difficilis eſt.

Martismonte,
Excudebat Saturius Stepabhius,
Anno CIↃ IↃC LXIX.

SI vel ulla æmulatione invidiæ, vel cupidine ambitionis, vel ſuſpicione odii hoc ingrederer inſtitutũ; haud dubitarem, qvin reprehenſionem Parnaſſi, & omnium Muſarum incurrerem. Nunc cum ipſe Sanctioris hujus. Conſilii Præſes meum ſinceri ſui admiratoris animum plus ſatis habeat perſpectum, eas mihi partes impoſuit, qvas ſapientiſſimus qvisq;, opinor, declinaret. Sed cum ejus cauſa qvicqvam defugere, religio, qvâ illi teneor, prohiberet; cenſui, mihi ad conſcientiam ſatis fore, obſeqvium & amorem parendi. Livorem alioqvin odi.& injuriam deteſtor,nec facio cum illis,qvibus, ut nonnemo ait, inſita natura, recentem aliorum felicitatem ægris oculis introſpicere. Interea hanc,qvam molior,cenſuram Principi cenſorii tribunalis, & ſupremo pariter Sapientiæ Satyricæ Arbitro, Apollini ſacram eſſe volo. *Tac.II.H.*

I. H. CONRINGIUS.

IS meritò ſummus rerum Germanicarum Doctor audit; qvippe cui id communis noſtra patria haud dubiè acceptum feret, qvòd non de facie modò,ſed etiam de animo, & multò exqviſitiùs, atqve antehac, noſcere ſeipſam cœperit. Multa eqvidem, fateor, Limnæo debemus, ſed plura, niſi fallor, Conringio,diligentiſſimo ut cæterorum ita præcipuo Limnæi Cenſori. Nam hic & nimis ſæpè liberaliter multa ex aliis colligit, & tabulas publicas ſubindè allegat,nullâ fide, nullô aſſenſu,nullo calculô dignas. Nec pauca, ut molliter dicam, in ipſa Carpzovii Lege Re- *V.Pacif. à Lapid.Diſc. I.7.* *V.Diſſ.de Germ. Imp. Civ.th.40.*

gia

gia desiderare oculatissimum virum accepi. Sed neqve una vice M. Goldasti, Prytaneo, dum viveret, digni, in recensendis sanctionibus publicis credulitatem accusat, & ita accusat, ut causam non finxerit, sed invenerit. Verùm hic legem mihi ponit Pallas, & ut manes optimorum Virorum qviescere sinam, vel ipso Conringio internuncio, me jubet. Unam addam, qvod de ævi nostri Papyrio summus Polyhistor Argentinensis, Böclerus identidem satis confidenter affirmat, eum, si Civili tantùm prudentiæ se consecrasset, planè sine exemplo futurum fuisse. Inter cætera ingenii argumenta, luculentissima de origine juris Germanici, & de finibus imperii opera toties miror, qvoties lugo. Tabori, qvi litem ipsi inutilem movit, & magno, si Diis placet, ejus Vindici ad Lanum, Malcomesio meliorem omninò mentem precor. Huc enim lucis jam tum nostro seculo ventum est, ut doctus meritò suppudeat veterum illiusmodi næniarum, & si rectè judico, ad loqvaces mulierculas pertinentium, aut certè exqvisitiori animo indignarum maximè. Dumqve has tædet referre in præsens, optandum erat, ut per otium liceret de præclarissimis Nostratis Politici dissertationibus aliqvid commentari. Sed hoc conanti, pauloqve liberius censenti superveniebat Apollo, & jam illi πολυπραγμοσύνην; jam justo vehementiorem animi cum erga Wasmuthium, tum erga alios, ut causabatur, innocentes impetum, solito audaciùs exprobrabat. Sed ut mitiori ingenio est Mercurius, ita caduceo ornatus, in medium prodibat, judicium paulò mollius in sancta illa Corona interpositurus. Nimirum hæc atq; talia non esse tanti affirmabat, ut propterea summam in rebus civilibus partam famam suggillare cuiqvam integrum sit. Qvin mihi & omnibus, qvi pace Apollinis Sanctiori Concilio aderant, id firmissimis appro-

Scilicet ait Pomponius: Culpa est, immiscere se rei ad se non pertinenti. l. 36. D. de R. I.

approbare rationibus ſatagebat. Scilicet alia Theologo, alia Politico mens eſt; illi ardor, huic moderatio utramq; gaginam facit. Nam ut hodiè mores ſunt, plures utile, qvàm honeſtum, qvæſtuoſa, qvàm ſacra, ſpectant, cùm certè non deberent ſpectare. Verùm enimverò nefas eſt, omnia, qvæ ſentiam, loqvi. Amarus cibus eſt veritas. Qvam pauciſſimi capiunt, pauci cupiunt, plurimi oderunt.

II. J. H. BöCLERUS.

Hunc & eloqventiæ, & cultioris omnis ſcientiæ delicium non immeritò dixerim. Judicium rerum civilium in Muſeo haud obſcuris teſtatus indiciis eſt. Plus uni Grotio, qvàm omnibus Salmaſiis, plus uni Forſtnero, qvàm omnibus Gruteris Lipſiisq; vindicat. Nec ſine cauſa. Plurimum enim refert. Literatorem à prudente, Criticum à Politico diſcerni. Ille diſcit Scholæ: hic vitæ: ille docet umbræ, hic aulæ. Ille apicibus omnia metitur, hic nervis. In qvod hominum genus nolo jam invehi, ut qvi tineis & blattis ſua conſumenda ſcribant, non utenda publico bono. Dum verò Böclerus hoc ſibi in alios judicium ſumit, ego id mihi in ipſum; ut non erubeſcam dicere, ejus in Tacitum curas plus compoſitæ orationis, qvàm ſpiritûs habere. Forſtnero ſeipſum fatetur inferiorem, dum omnibus præfert Forſtnerum, qvippe qvi cum ſcientia experientiam, cum experientia agendi dexteritatem habuit conjunctam. Hæc Minerva mihi dixit in aurem, & ſcribere imperavit. Cui eò libentiùs obſeqvor, qvòd eam in conſeſſu publico omnes perſpicaciorem, neſcio, an veri amantiorem Deam venerarentur. Sed eſto: inqvit Mercurius. Scribat ſæpè in rebus morum frigidè, definiat controverſias juris naturalis & gentium perplexè, decidat dubitanter. Nemo tamen eo vel terſiùs loqvitur, vel elegantiùs

ſua percenſet. Provoco, pergit, ad hiſtoriam Caroli M. &: ſeqviorum temporum, in tantum laudandam, in qvantum & nitor ſtyli,& divina vis judicii intelligi poſſunt. Dabo hæc omnia cum Palladis interprete; habebo pro certo, rerum civilium, hiſtoriarumq; omnium ſcientiſſimum eſſe Böclerum. Iis tamen nunqvam potero adduci, ut credam, eum Forſtnerianam menſuram impleviſſe. Eloqventia & lectione majorem eſſe,facilè largiar; at prudentia longè illi poſthabendum,non affirmabo ſolùm,ſed etiam propugnabo. Retulerunt mihi qvoqve familiares ipſius, magis ex commentariis, qvàm ex ingenio ſapere; præſentiâ qvoqve laudes & famam longo tempore collectam plus ſemel minuiſſe; tùm & negotiis publicis ſe immiſcuiſſe, in qvibus vel parum fuerit verſatus, vel ſtudio partium omnia ſcripſerit. Jus etiam homines proprios faciendi adeò malè defendiſſe, ut jam,qvanqvam ſerò, mallet ſe eâ defenſione abſtinuiſſe,qvippe qva & Politicorum, & repurgatæ religioni addictorum offenſam conflavit longè maximam. Sed facta non poſſunt reddi infecta. Inpoſterum ſpero,cautiorem futurum, & aliis aliena relicturum. Nil hìc dicam de certaminibus,qvæ cum Jureconſultis Argentinenſibus, velut alter Hercules conſervit. Nam ea tantum abeſt, ut improbem, ut qvoqve commendem ſuſceptas pro ſalute cultioris literaturæ dimicationes. Ad poſtremum ejus in H. Grotium æſtimanda animadverſio eſt. Tametſi verò nolim inficias ire,ipſum ſtudio antiqvitatis nemini concedere,& vel præſtantiſſimo cuiq; in hac arena palmam dubiam facere; tamen,ſi ab elegantia ſtyli & peritia hiſtoriarum, præſertim Romanarum diſceſſero, haud fortaſſe diſſimulaverim, multos æqvales,plures etiam ſuperiores habere. Certè D. Caſpar Zieglerus,de ſanctiore Provocationum Concilio, qvod Dres-

Wildfangiatus dicitur. Conf. ej. Vindiciæ Vindicatæ.

Dresdæ eſt, & de Wittebergenſi Academia ſupra, qvam dici poteſt, meritus, cùm nervoſa ſcribendi brevitate, tùm inſigni & prope admirabili divinarum humanarumq; rerum notitia omnes in Grotium annotatores, & ipſum, ſi liberè loqvi placeat, Böclerum facile antecellit. Nolim tamen ingratus eſſe erga virum famâ meritisq; clariſſimum, & in ſeculi, ac ipſius Germaniæ gloriam natum. Qvi ut majorem laudandi, qvàm repræhendendi materiam præbet, ita documento poſteris erit, ſummos qvoqve viros nil humani à ſe alienum putare debere. Satis de Böclero, cujus irritare patientiam, audacis, laudes minuere, ingrati poterat videri. Jam cura aliò vertenda eſt.

III. SEVERINUS DE MONZAMBANO.

Sub nomine ad Italorum lingvam compoſito latere voluit, ut & ingenioſius tegeret Germanum, & liberiores Italorum in judicando mores tutiori exprimeret conatu. Nitidè omnia deſcripſit & ſuccinctè. Movet in eo diſerta prudentia ſuos lacertos, & dignum aliqvid hac literarum luce promit. Formulas illas ex ſchola non qvidem neſcivit, ſed prudenter neglexit. Hoc enim & maſcula Veterum ſapientia exigit, & laudi horum temporum ex aſſe convenit. Caſtigavit eum Schookius, ſed dignus, qvi viciſſim caſtigetur. Fortaſſe tamen eum infirmitas ingenii, qvam morbus, dum in Monzambanium commendaretur, attullit, doctioribus excuſabit. Scriptor Eleutheropolitanus impolitus & informis, & propter ariditatem tædioſus eſt lectu, nec cum illo unqvam in comparationem gloriæ referendus. Qvandoqvidem parum, aut nihil in hoc deprehendo, qvin ſcholam oleat & lacunas. Adeò omnia à nativo prudentiæ cultu abeunt, ut nil ibi videam, nil legam, niſi fractum & elumbe, aut ſaltem aſcitum atqve peregri-

regri-

regrinum. Proximus illi Pacificus à Lapide est, multis notatus est, paucis intellectus. Miror utrumq; à multis carpi, & fideliter tamen à carpentibus describi. Nempe id hodie solenne est, ut scriptor scriptori tenacius insistat, & dum ipse non habet, unde se ornet, aliis plumis veniat ornatus, Veritati & omnibus bonis fucum facturus. Sed hoc aliò pertinet. Jam, qvid in Monzambano qvoq; desiderem, est promendum Sanè vel stupidissimus colliget, si non omnia, tamen potissima ejus, & qvæ præcipuam laudem mereantur, ex fontibus Conringianis derivata, & in ejus areolas, alioqvi steriles futuras maximè, recepta esse. Sæpè etiam sibi non satis constat, & sine judicio qvosdam culpat, qvosdam celebrat, prout suo in qvemqve trahitur amore. In Palatinos & Svecos non obscura ejus sunt studia. Parùm sæpè æqvus in Austriacos & mordax simul deprehenditur. Saxones cur minus laudaverit, nulla fuit causa. Imò iis exprobrat, qvæ non asseqvitur, reprehendit, qvorum abstrusas aut non voluit, aut non potuit intelligere rationes. Sanè illam de forma Imperii Controversiam non minus infeliciter excitavit, qvā jejunè decidit. Hic temerarii consilii fructꝰ, hic præcipitati judicii exitus est. Fortasse hunc Nicri calorem frigidus Septentrio imposterum temperabit. Interim suam Monzambano nostro laudem minimè invidebo, qvippe qvi tam politè scripsit, qvàm pulchrè subinde judicavit, palmam novitiorum plurimis prærepturus, si à scribenda Satyra abstinuisset.

IV. PH. A. BURGOLDENSIS.

Exemplum hominis ultra sortem audacis, & non modò nimis liberè, sed etiam sæpissimè minus rectè de rebus imperii judicantis, nescio magis intempestivam scribendi libertatem, an dictatoriam qvandam animadversionem prodere posteris voluerit. Mirum dictu, qvam expilet omnia

mnia & compilet, carpat & decerpat. Si qvid boni, si qvid nitidi habet, non sibi, sed aliis refert acceptum. Duces Limnæum, Conringium, Monzambano, G.Hornium, & innumeros propè alios, ipse fidelis seqvitur comes. Tum verò auctorum, qvos exscribit, judicium non semper capit. Nec stylus sua gaudet forma, & res ipsæ sæpè, ab eo sine delectu & cura congestæ, limam omninò accuratiorem desiderant. Ampliùs observo, eum Origines juris Germanici ex rivulis magis, qvàm ex fontibus deduxisse. Reddere, ut famâ accepi, nobis conatur alterum Forstnerum. Sed fortè conatur. Sunt, qvi censeant, summum in Aula Wirtenbergica gradum affectare. Alii omnem terram, qvæ ipsum amplexa fuerit, patriam fore perhibent. Fortè tamen Puffendorffio Holmiam nuper accito mavult succedere. Nam de ambitu ejus longè lateq; percrebuit fama. Nisi plura tam malè cohærerent, dicerem, ipsummet Conringiū seu ore, sive manu eum excoluisse. Affert enim qvædam observatu digna, & à sanctioribus imperii Teutonici arcanis non multùm aliena. Nec tamen omnem ipsi laudem detraxerim, qvam illi vel curiositas, vel peregrinatio, vel literarum cum gravioribus ministris commercia, vel sermones cum aulicis familiares pepererunt. Antiqvitatis Germanicæ scientiam pænè omnem Conringio debet, & partem ejus Böclero, viris non in hujus seculi, sed omnis qvoq; ævi gloriam genitis. Laborem, qvem in Sanctione Westphalica collocavit, non possum, nisi invidus, improbare. Nam ut multa sint, qvæ ibi desiderem, tamen omnia simpliciter damnare, nonnisi insipientis foret. Ordini, qvem exhibet, egregiè insistit, rerumq; cum ad salutem, tùm ad fundamentum Imperii pertinentium causas præclarissimè aperit, explicat, illu-

ſtrat. Liberè loqvitur, liberaliter judicat, & ficto nomine invidiam vitat ratus, periculoſum eſſe, omnia arguere ex propinqvo. Sæpè tamen allegandis ex trivio, & tam à ſanctitate hujus inſtituti, qvàm ipſius dignitate argumenti alienioribus inſudat, qvæ ſi præcidiſſet, & rectius & ſapientius meo judicio feciſſet. Scilicet non ſemper ſpernendi ſunt centones, cùm melior veſtis non eſt in promtu.

Tac. IV. Annal.

5. CYRIACUS LENTULUS.

Acri, ut mihi videtur, judicio pollet, nec qvidqvam deeſt ad orationis cultum. Plura fortaſſe legit, qvàm alius qvispiam. Forſtnerus tamen & experiendo felicior, & accommodandis exemplis longè ipſo ſuperior fuit. Berneggerum cur illi poſthabeam, multæ mihi cauſæ ſuppetunt. Nam ut noſter plus ſalis, ita ille plus centonum habet, & perrogatis Parnaſſi ſententiis meretur, ut propter iniqvam Pacis Pragenſis cenſuram, rerumq; imperii imperitiam, cum juſto Aſterio derideatur. Cæterum Conringio in rebus Civilibus, Böclero in Hiſtoria Romana Lentulus noſter proximo ſtatuendus loco eſt. Parum etiam cenſeo abeſſe, qvin in plurimis ad Amirati acrimoniam felicius cæteris accedat. In Tacitum dum commentatur, & minus aſcita dictione utitur, & diffuſius diſſerit, & convenientiſſimè judicat. Verùm ad lucem juris Germanici, qvod publicum dicimus, ejus acies non minùs hebeſcit, qvàm Schookii ad aſpectum Monzambanii. Ejus de jure belli ac pacis opus infra magnitudinem Grotiani judicii eſt. Stylum pulchra ſubinde imitatione expreſſit; ſæpè tamen aliqvid ex ſordibus aſciti ſermonis aſpergit, & lingvarum non ſemper ingenium ſatis rectè diſcernit. In qva parte cum Præceptore Boxhornio paria non facit.

Api-

Apicem Gloriæ Romanæ, qvem ſic inſcripſit, vix dixerim, gloriæ literariæ faſtigio convenire. Pleraq; enim tumultuariè compilata, qvædam confusè inſerta, alia aliis laborant modis. Induſtriam tamen non reprehendo. In ordine verò & cura mulsùm deſidero. Tum & qvædam in hoc opere veluti primoribus labris attingit, nec ex inſtituto, ut par fuerat, perſeqvitur. Adhibet etiam ſubindè vocabula prærer morem Latinorum. Hiſtoricos excerpſiſſe, ſi obtendas; monuiſſe in rem fuerit, in hac parte laudis vinci à Lamberto Danæo, feliciſſimo illo compilatore. Qvæ ex jure civili & oratoribus collegit, gloriæ D. Godofredi nulla ex parte reſpondent, nedum, ut æqvari debeant. Cujus in Senecam Scholæ (vulgus Locos Communes vocat) immane qvantum poſt ſe relinqvunt curas Lentulanas. In ſtudio compilandi Poëtas, Neuhuſio, & multis Veterum faſces ſummittit. Qvæ bd jus Pontificium annotavit, nc comparanda qvidem ſunt cum iis, qvæ meditatus eſt Zieglerus, ſummum Witebergæ decus. In cenſura Patrum vix primas lineas duxit, Labbæo, Thalæo, Gronovio, Hornio jure meritoq; poſtferendus Sed ea cura ùt à Politici officio qvodammodò abhorret, ita ex lege prudentiæ eam à ſe alieniorem cenſere debuiſſet. Habent Politici, qvod agant, Theologis ſua relinqvant, & exiſtimationi inpoſterum meliùs, atqve hactenus factum eſt, conſulant. Verùm hæc jam exeqvi, mihi non eſt deſtinatum. Laude interim ſuà neqvicqvam fraudaverim Principem ejus Abſolutum, Aulamq; Tiberianam, & alia meditamenta civilis prudentiæ. Qvanqvam nec ejus eſſe dignitatis facilè dixerim, ut qvenqvam in ſui admirationem convertant.

6. SAMUEL RACHELIUS.

Facilè de hujus ingenio cognoſcet, qvi Commenta-

rium in officia Ciceronis nuper editum paulò intentiùs lustrabit. In qvo ad nauseam penè laudat Böclerum; non qvòd hunc non censeam dignum laude, sed qvia tam amplum juris gentium ambitum in arctum unius cerebrum cogere, & auctoritate potiùs, qvàm ratione niti mihi velle videtur. Siqve liberè, qvod sentiam, aperire instituerem, sine invidia dicerem, majorem esse titulo, qvàm effectu, & magis verbosum, qvàm solidum. Magnum sanè Doctoris juris naturalis & gentium insigne est, dummodò huic paria specimina edantur. Sed non omnes qvi thyrsum gerunt, sunt Bacchi. Nec sola laurus Poëtam, nec barba Philosophum, neqve titulus prudentiæ facit consultum. Eloqventiam, si qvædam ascita exceperis, non simpliciter improbaverim: licèt eloqventiam magis sæpè commendet, qvàm exerceat. In judicio etiam aliqvando haud abs re qvid desideraverim. Animadversiones in Grotium promisit. Sed expectationi fortasse tantæ non satisfaciet; promissis, qvàm opera, melior scriptor. Ex ungvibus leo, ex factis vir cognoscitur. Curam illam vix mihi approbabit, qvi videam, eum in enucleandis juris naturalis & gentium principiis duces seqvi parum fidos aut certè aliqvando ancipites, & non raro planè mutos aut cæcos. Non ausim tamen qvicqvam de Grotianis illis pronunciare, cum de iis, qvæ non viderim, satius putem, judicium suspendi. Qvòd Ciceronem Tacito longissimè anteponat, & infirmi judicii, & parum versati in Tacito hominis argumentum est. Interim probo Rachelii conatum, si vel maxime huic non semper responderit eventus.

7. NICOLAUS MARTINI.

Huic facilè erat, refutare Auberium Gallum; postqvam Henricus Kipping seu illi paraverat viam, seu, ut ita dicam,

dicam, fregerat glaciem, qvò minori periculo tam arduum iter susciperet. Et Kippingum qvidem in historia, Conringium in judicio civilium controversiarum habuit præceptorem. Utut nolim diffiteri, magis valere ingenio, qvàm Kippingum, compilando, qvàm judicando, feliciorem. Spondet tamen Virum, si nondum est, & præfert si vixerit, politicum haud vulgarem, & judicio vel ipsius doctissimi Thomasii perqvàm æstimandum. Stylus moderatè cultus; orationi sæpe ad audaciam deest nihil. Qvanqvam subinde veniat in mentem mirari, cur ductu atqve auspiciis Böcleri, non multum ultra vulgarem eloqventiæ mensuram profecerit. Sed hi nostrorum adolescentum sunt mores, properare ad controversias, discere ineptias, literas humaniores spernere, & ea, in qvibus studiorum vertitur salus, præ cœca qvadam ambitione negligere. Gratulabitur sibi noster, si aliam, ut debuit, institit viam. Nolim interea præterire, eum certare sæpe argumentis minimè levibus, & instituto suffecturis. Nec planè, ut apparet, in jure naturali & Gentium hospes fuit. Tùm verò accuratè itentidem loqvitur, & robur magis dicendi spectat, qvàm inutilem & fastidiosum qvorundam ornatum. Ad extremum, nisi qvædam Gallica suis inseruisset, haud dubiè nescivissem, eum Lingva Gallica loqvi potuisse. Cæterum hic Gallus qvomodo conciliabitur cum Latino, ne dicam Germano? Verendum sanè est, ne alius alium expellat, dicam, an excutiat. Sed de hoc ipse viderit. Meum jam est de rebus magis necessariis laborare.

8. SAMUEL PUFENDORFFIUS.

Multos habeo auctores, & præclarè de eo semper existimasse Conringium, & optimè sperasse Böclerum. Hunc Lipsia, optimorum subinde altrix ingenioru, accepit

pit & formavit, Heidelberga perfecit, dignumqve habuit, qvem velut per coloniam, post Scheferum, mitteret ad Sveonas, qvi redditum in eo sibi Böclerum & affirmant certatim, & gratulantur maximè. Ego eum cum doctissimis contendo, & à Conringio & Böclero proximum censeo, qvicqvid censeant alii. Elementa illa juris, qvibus suum præscripsit nomen, alium parentem, aliam obstetricem habuerunt, atq; putant vulgò. Qvisqvis verò tandem eorum auctor sit; illud fatendum omninò est, multa ibi subtiliùs, qvàm utiliùs, multa acutiùs, qvàm veriùs tradita reperiri. Ut vel hoc mihi indicio sit, aliqvem in pulvere Euclideo Doctorem iis elucubrandis insudasse. Dissertationes alioqvi vulgavit minimè contemnendas & summis hujus seculi viris maximè æstimatas. De cujus Monzambano si qvædam repeterem, actum puto, agerem. Satis enim noster laudatus est, qvem Regum Principumq; favore subnixum accepi. Nunc, opinor, Holmiam Svecorum pervenit, hanc & Upsaliam, & ipsam adeò Sveciam laudibus illustraturus. Interim dolet Germania, Virum sibi ereptum; Svecia traditum amplectitur, & eo nomine gaudet in sinu.

9. JOH. THEODORUS SPRENGERUS.

Hunc ùt non negem variarum rerum maximè expertum, & juris civilis notitia haud leviter imbutum; tamen vix est, ut credam solidis Politicorum disciplinis fuisse innutritum. Jam distingvenda confundit, jam decidenda prætermittit; mox prætermittenda adducit; mox perperam existimat de adductis. Opuscula ejus de imperio plus laboris, qvàm judicii præ se ferunt. Axiomata status, qvæ vocat, ex Hieronymo im Hof audacissimè descripsit. Prætensiones, qvas exhibuit, mutillæ sunt & mancæ. In minimis sæpe hæret, & in maximis impingit. Qvin & aliqvandò

qvando de manifestis dubitat, & de dubiis confidentiùs pronunciat, ut nesciam, magisnè præceps censor sit, an anceps interpres. Clausa illa juris Publici arcana non satis penetrat. Nec elegantià in scribendo, nec accuratione in dirigendo, neq; judiciò in definiendo ex dignitate operis utitur. Et tamen liber librum trudit, magisq; fœcundum se, qvàm felicem ostendit. Scilicet alios vulgus, alios Parnassus laudat.

10. JOHAN. FRID. HORNIUS.

Eum, qvin cum præstantissimis conferam, vix possum dubitare. Mentis acumine, neq; impari facundia pollet præ cæteris. Tantum ex prudentia morum, ac notitia rerum civilium tulit laudis, qvantum in iis industriæ collocavit. Disertum Buchnerus, consultum Zieglerus reddidit. His atq; aliis tum à natura bonis, tum ab arte subsidiis adjutus, jam sibi, ut hominum ingenia sunt, sapere, & spiritus conditione sua altiores sumere cœpit. Hinc tandem eò audaciæ processit, ut & irritum acumen exerceret, & principia suo jam arbitratu fingeret. Clarissimo sane Wendelero, horum studiorum Professori, toties litem movit, qvoties suggestum ascendit. Qvo animo cum esset, opiniones, qvas imbiberat, ita mordicus defendit, ut nec monentibus cederet, & diffidentibus morosè satis repugnaret. Herculi citiùs clavam extorsisses, qvàm illi dominium eminens. Tanta illi in opinionibus religio, ut penè cum superstitione conjunctam diceres. Rationes ut sæpe gravissimas, ita aliqvando magis speciosas profert, qvàm solidas. Siq; in nulla alia re, saltem in libidine rixandi præsidium ponit. In Architectonica, qvam vocat, multa cœpit architectari & Sapiente indigna, & viro cordato minimè ferenda. Multa tamen etiam ibi inve-

invenias bono publico profutura, si cum delectu legas & cura. Sed & pulchra dicendi ratione in tantum claruit, ut multos pares, paucos agnoscat superiores. Jus bestiarum non modò præclarè definivit, sed etiam luculenter exposuit. Plus tamen sæpè bilis, qvàm rationis, saltem moderationis, ostendit, diris, ira, minis, plenus. Qvod argumento est, ingenia magis excitata plurimùm esse immoderata. Si votis mihi cum eo agendum sit, nolim in inglorio silentio consenescere, ut qvi mereatur versari in luce. Si Witebergam expectâsset, indulgentiorem fortè matrem habuisset, & summum pariter studiis Patronum reperisset Illustrissimum Saxoniæ Lycurgum, Literarumq; & Literatorum omnium & sanctioris Consilii Principem, Carolum Frisium, Heroëm in toga, omni ævo excelsissimè laudandum.

11. JACOBUS LE-BLEU.

Scriptor gravis est & cordatus, melioriqve animo, qvàm stylo, & rerum majestate in qvàm plurimis Philippo Cominæo propior. Eloqventiam magis componit ad ubertatem Italicam, qvàm ad svavitatem Romanam. Vir est sine fuco, & lingvis exteris ita imbutus, ut non possit melius qvis exterus. Nec libidinem rixandi, nec ostentationem amat, veteri probitate contentus. Præter summum animi candorem, maximam doctrinæ indolem omnes agnoscunt. Inter cætera ingenii argumenta laudaverim ejus de futuro Consiliario instructionem, Principem, dissertationum publicarum exqvisitissimum opus. Ne in præsens referam, qvod plurima Italicè & Gallicè scripta reddiderit Latinè. Mallem tamen paulò tersiùs reddidisset.

12. GEOR-

12. GEORGIUS HORNIUS.

Ejus compendia, quæ jam Orbis, jam Arcæ titulo donavit, variis erroribus esse permixta, nemo doctiorum potest negare. Alios improvidè seqvitur, alios incautè describit. Illinc pudor, hinc ignavia redundat. Qvædam ab eo in levi habita, quæ laudata oportuit. Res civiles non semel malè explicavit, arcana imperiorum ne qvidem intellexit. Qvod non miror, cùm domesticas qvoqve ignoraverit antiqvitates. Frisiorum Batavorumq; origines tam frigidè interpretatur, ut non capiam, qvid causæ fuerit, qvò tantis à Boxhornio laudibus fuerit affectus. Sed nolim ejus mihi iram concitare, cujus phrenesin vereor. De absurdis Arcæ Mosis, nil monebo. Moneat aditus ipsius libri. Sed ista cura ad sapientiæ, non ad prudentiæ magistros pertinebit. Mihi sufficiat, in præsens ostendisse, Orbem ejus Politicum, & Imperantium, plures emptores, qvàm æstimatores habere. Nimirum hæc fata librorum sunt, ut opinione Vulgi magis constent, qvàm judicio Parnassi.

13. PHILIPPUS JACOBUS SPENERUS.

Ne subeat mirari, cur Theologum in Politicorum referre numerum ausim. Nam ut qvondam corrumpere & corrumpi, seculum vocabatur; ita hodie mutare & mutari, planè in legem abiit. (Tac. de mor. Germ. XIX.3.) *Theologus Politicum, Politicus Theologum vult præferre, induere non dixerim. Laudat ejus labores Tobias Wagnerus. Sed is Theologus est. Politici judicium expecto. De Sylloge ejus Genealogica jam olim judicarunt doctissimi Ephemeridum auctores.* (Eph. 39. p. 451. ex v.Nitzs.) *Ego plus ab oleo laudandas credam, qvàm ab animo. Nam plurimum diligentiæ, parum sæpe judicii apparet. Theatrum Nobilitatis Europeæ magna qvidem nomina habet, sed nonnisi vulgariter, & unde limatioribus nausea existat, descripta. Jus ejus Heraldicum Gallicæ sagacitati aut risum movet, aut bilem.*

14. JOH. FRID. POPPING.

Orbis, quem inscripsit, illustratus, adeò non illustrat hujus famam, ut quoque obscuret. Vix dici potest, quanta de hoc libro nondum edito fuerit expectatio, & quantæ laudes. Quibus jam eò plus decedit, quò minùs respondit promissis.

15. Jo. W. RELFENDSO HEROMONTANUS.

Vel ex titulo, quem libello præscripsit, collegi, non esse eum, quem polliceatur. Nam & verbis in eo plerisq; utitur barbaris, & minùs decorè cohærentibus. Librum redeuntis anni exordium, spero, afferet. Quem si fuerim adeptus, faxo, ut quilibet sciat, quid de eo sentiat Parnassus, & quanto simul à Monzambano intervallo differat.

16.

Vix hæc pronunciaveram in Sanctiori Concilio, quod Censorium dici Apollo voluit, cum vergens in noctem dies institutum interpellavit, & judicia in alium diem rejicienda, vel invito dixit in aurem. Obsequor, quæ mea erga Apollinem pietas est, & moram fortasse non inutilem necto. Futuris, quæ in vernum tempus incidunt, Nundinis plures publicâ formulâ ad Censorium hoc tribunal vocandos reservavi. Ex quibus nomino Feldenum, Joh. Loccenium, Krannichfeldium, Hesenthalerum, Ernestum Gokelium, I. Brandium, Felwingerum, Pellerum, Textorem, I. I. Winckelmannum, Christianum à Teuteburg, aliosq; vel laude, vel censura dignos. Non refragabor, nec me anget, si eadem in me, qua ego in ipsos, censoria uti virgula cœperint. Enimverò mihi persvasissimum Svet. in Aug. *habeo, in libera Literatorum Republica liberas lingvas esse oportere. De exteris etiam dicturum me recipio, si gratum hujus judicii specimen fore acceperim. Cùm minimè committendum esse videatur, ut vel domi, vel foris quisquam huic sorti se exemtum possit gloriari. Homines sumus, nil humani*

à nobis

à nobis alienum arbitraturi. Nam qvid de præclarissimis qvibusqve ingeniis sentiam, studio veritatis, & liberali qvodam animo referre, nulla opinor, lex probibet, nulla ratio vetat. Nil eò dixi, nil eò scripsi, ut offenderem, sed ut ingenuo nostri seculi more judicia consideranda aliis aperirem, nemini simpliciter approbanda præscriberem. Invidiam, odia, suspiciones, res à me multò alienissimas, non opus erit deprecari, cùm qvicqvid fecerim, amore fecerim Veritatis, qvâ mibi nil prius unqvam fuit, nil prius unqvam erit. Liberaliter judicavi, à convitiis abstinui, calumnias abominatus sum. Hic meus animus est, hôc nunqvam esse desinam, assiduè operam daturus ut neqve dicam, neqve faciam aliqvid, qvo qvis unqvam possit offendi.